

# NAAR EEN GLOBAAL VERLEDEN?

## Over de rol van wereld- geschiedenis in lesmethoden en geschiedenislessen

**'Ik begrijp het niet, we leven in de wereld, niet alleen in Nederland of Europa. Dus waarom leren we niet over andere delen van de wereld?' Deze vraag, gesteld aan de docent, hoorden wij tijdens een lesobservatie. Een goede vraag en wij waren nieuwsgierig naar de reactie van de docent, die in eerste instantie alleen refereerde aan de eisen van het examenprogramma en snel terugkeerde naar de les.**

**D**e Britse schrijver H.G. Wells beargumenteerde in *The Outline of History* (1920) al dat wereldgeschiedenis de basis moest vormen in het voortgezet onderwijs. Dit zou leiden tot een wereldgemeenschap met begrip voor andermans waarden en geloof. Ook recente studies benadrukken het belang van wereldgeschiedenisonderwijs en beargumenteren dat wereldgeschiedenis burgerschapsvorming, historisch redeneren en motivatie bij leerlingen kan stimuleren. Veel Europese landen kiezen echter een nationaal of eurocentrisch perspectief boven een mondiaal perspectief in het geschiedeniscurriculum en lesmethoden. Hoe zit dit eigenlijk in Nederland? Focussen wij ons op Europa of betrekken wij andere werelddelen in ons onderwijs? Dit artikel verkent hoe wereldgeschiedenis naar voren komt in het Nederlandse geschiedenisonderwijs – in de lessen

en de methoden – en geeft kaders voor docenten die met wereldgeschiedenis aan de slag willen.

### HISTORISCHE PERSONEN

Voor de verkenning onderzochten we de vier meest gebruikte vwo-lesmethoden: *Geschiedeniswerkplaats*, *Feniks*, *Memo* en *Sprekend Verleden* (zie kader). De methoden bekeken we op aandacht voor Nederlandse geschiedenis en aandacht voor Nederlandse geschiedenis in een Europese context, bijvoorbeeld de rol van Nederland in de Europese Unie. Daarnaast is gekeken naar aandacht voor Europese geschiedenis en aandacht voor wereldgeschiedenis. We onderscheidden daarbij aantal woorden, vragen in de tekst, personen, geschreven bronnen en ongeschreven bronnen. In de tabel zijn deze gegevens uitgewerkt. De resultaten laten zien dat *Geschiedeniswerkplaats*, *Feniks* en *Memo* een sterke focus

leggen op Europese geschiedenis. Gemiddeld gebruiken deze methoden 57 procent van hun totale tekst voor Europese geschiedenis. De keuze voor historische personen illustreert deze focus: meer dan 62 procent van alle historische personen genoemd in deze boeken zijn Europees van oorsprong. In *Memo* is zelfs 72 procent van de historische personen Europees.

**Tim Huijgen** is vakdidacticus geschiedenis, onderzoeker bij de Rijksuniversiteit Groningen en docent geschiedenis bij het Stadslyceum. **Henri Abbring** is conrector en docent geschiedenis bij het Luzac College.

### 'H.G. WELLS BEARGUMENTEERDE IN THE OUTLINE OF HISTORY (1920) AL DAT WERELDGESCHIEDENIS DE BASIS MOEST VORMEN IN HET VOORTGEZET ONDERWIJS'

*Sprekend Verleden* heeft de meeste aandacht voor wereldgeschiedenis in vergelijking met de andere drie methoden.

### EUROCENTRISCH

Om te onderzoeken hoe wereldgeschiedenis in lessen naar voren komt, namen we een digitale vragenlijst af die door negenennegentig geschiedenisdocenten is ingevuld. De vragenlijst bestond uit vijf categorieën en vijftientig stellingen die docenten scoorden op een vijfpuntsschaal van sterk mee eens (score 1) tot sterk mee eens (score 5). ▶

## AAN DE SLAG MET WERELDGESCHIEDENIS

Wie meer wil weten over wereldgeschiedenis kan terecht op de website van de World History Association ([www.thewha.org](http://www.thewha.org)). De Stanford History Education Group ([www.sheg.stanford.edu/world](http://www.sheg.stanford.edu/world)) biedt verschillende voorbeeldlessen wereldgeschiedenis. De Annenberg Foundation ([www.learner.org/courses/worldhistory](http://www.learner.org/courses/worldhistory)) ontwikkelde het 'Bridging World History Project' waarbij verschillende lessen zijn ontwikkeld die een mondiaal beeld geven ten aanzien van historische gebeurtenissen. Het National Centre for History in the Schools ([www.worldhistoryforusall.sdsu.edu](http://www.worldhistoryforusall.sdsu.edu)) ontwikkelde wereldgeschiedenislessen. Een voorbeeld daarvan is een les over de consequenties van de Koude Oorlog voor de Derde Wereld. Niet alleen de gespannen relatie tussen de Verenigde Staten en de Sovjet-Unie komt aan de orde, maar ook de impact van de Koude Oorlog voor andere landen. Euroclio ([www.historiana.eu](http://www.historiana.eu)) ontwikkelde lesmateriaal als onderdeel van hun 'Historiana-project'. En ten slotte is [www.ourworldindata.org](http://www.ourworldindata.org) een handige website om bijvoorbeeld terrorisme vanuit een mondiaal perspectief te behandelen.

| Lesmethoden                    | Nederlandse geschiedenis |       | Nederlandse en Europese geschiedenis |     | Europese geschiedenis |       | Wereld-geschiedenis |     | Totaal  |      |
|--------------------------------|--------------------------|-------|--------------------------------------|-----|-----------------------|-------|---------------------|-----|---------|------|
| <b>GESCHIEDENIS-WERKPLAATS</b> |                          |       |                                      |     |                       |       |                     |     |         |      |
| Woorden                        | 10.925                   | 16%   | 5.668                                | 8%  | 39.976                | 57%   | 13181               | 19% | 69.750  | 100% |
| Historische personen           | 46                       | 17%   | 15                                   | 5%  | 170                   | 62%   | 43                  | 16% | 274     | 100% |
| Vragen in de tekst             | 0                        | 0%    | 0                                    | 0%  | 7                     | 64%   | 4                   | 36% | 11      | 100% |
| Geschreven bronnen             | 3                        | 37.5% | 0                                    | 0%  | 3                     | 37.5% | 2                   | 25% | 8       | 100% |
| Ongeschreven bronnen           | 50                       | 24%   | 11                                   | 6%  | 107                   | 52%   | 37                  | 18% | 205     | 100% |
| <b>FENIKS</b>                  |                          |       |                                      |     |                       |       |                     |     |         |      |
| Woorden                        | 11.875                   | 18%   | 3.763                                | 6%  | 36.127                | 56%   | 13067               | 20% | 64.832  | 100% |
| Historische personen           | 65                       | 17%   | 30                                   | 8%  | 253                   | 65%   | 38                  | 10% | 386     | 100% |
| Vragen in de tekst             | 0                        | 0%    | 0                                    | 0%  | 8                     | 100%  | 0                   | 0%  | 8       | 100% |
| Geschreven bronnen             | 29                       | 19%   | 5                                    | 3%  | 93                    | 59%   | 29                  | 19% | 156     | 100% |
| Ongeschreven bronnen           | 60                       | 21%   | 13                                   | 5%  | 162                   | 58%   | 46                  | 16% | 281     | 100% |
| <b>MEMO</b>                    |                          |       |                                      |     |                       |       |                     |     |         |      |
| Woorden                        | 6.235                    | 10%   | 5.455                                | 9%  | 34.345                | 57%   | 14.177              | 24% | 60.212  | 100% |
| Historische personen           | 25                       | 11%   | 11                                   | 5%  | 160                   | 72%   | 27                  | 12% | 223     | 100% |
| Vragen in de tekst             | 0                        | 0%    | 0                                    | 0%  | 0                     | 0%    | 0                   | 0%  | 0       | 100% |
| Geschreven bronnen             | 33                       | 17%   | 9                                    | 5%  | 93                    | 49%   | 56                  | 29% | 191     | 100% |
| Ongeschreven bronnen           | 28                       | 16%   | 4                                    | 2%  | 96                    | 55%   | 47                  | 27% | 175     | 100% |
| <b>SPREKEND VERLEDEN</b>       |                          |       |                                      |     |                       |       |                     |     |         |      |
| Woorden                        | 13.171                   | 9%    | 35.513                               | 25% | 38.599                | 28%   | 52.580              | 38% | 139.863 | 100% |
| Historische personen           | 45                       | 11%   | 24                                   | 6%  | 183                   | 44%   | 165                 | 39% | 417     | 100% |
| Vragen in de tekst             | 2                        | 6%    | 8                                    | 22% | 17                    | 47%   | 9                   | 25% | 36      | 100% |
| Geschreven bronnen             | 4                        | 36%   | 1                                    | 9%  | 1                     | 9%    | 5                   | 46% | 11      | 100% |
| Ongeschreven bronnen           | 73                       | 21%   | 52                                   | 15% | 48                    | 14%   | 167                 | 49% | 340     | 100% |



De hoogste scores werden bereikt op stellingen over het eurocentrisch karakter van het geschiedeniscurriculum. De meeste docenten menen dat lesmethoden een eurocentrisch karakter hebben. Uit nader onderzoek onder docenten blijkt dat de meeste vinden dat hun lessen een eurocentrisch karakter hebben. Veel docenten willen meer aandacht voor wereldgeschiedenis en zijn van mening dat dit belangrijk is, mede door een globaliserende wereld. Dit artikel is een eerste verkenning van de rol van wereldgeschiedenis in het Nederlandse geschiedenisonderwijs. De meeste lesmethoden en lessen lijken te focussen op Europese geschiedenis. Verder onderzoek – bijvoorbeeld door lesobservaties en docentinterviews – is nodig om te kijken of dit beeld klopt. ■

Dit artikel is een ingekorte versie van het artikel 'Toward a Global Past? The Presence of World History in Dutch History Textbooks and History Teaching' dat begin 2017 verschijnt in het wetenschappelijke tijdschrift *International Journal of Historical Learning, Teaching and Research*. Dit artikel schreven de auteurs samen met Marije Brouwer (Drachtster Lyceum), Ronald Bokdam (Dollard College), Durk-Rein Lolkema (Topsport Talentschool Groningen) en Fenneke Reinders (De Borgen).

De commissie Wereldgeschiedenis van de VGN ontstond in 2013. De commissie organiseert driemaal per jaar in Utrecht een bijeenkomst met sprekers, *good practices* en uitwisseling van ideeën en ervaringen. Geïnteresseerde docenten kunnen zich aanmelden via de VGN-website. Op deze website staan ook verschillende downloads, zie [www.vgnkleio.nl](http://www.vgnkleio.nl).

Voor het onderzoek is gebruikgemaakt van de volgende methoden:

- WalburgPers, *Sprekend Verleden*, bovenbouw, vwo, vijfde editie.
- Noordhoff Uitgevers, *Geschiedeniswerkplaats*, tweede fase, vwo, tweede editie.
- Malmberg, *Memo*, bovenbouw, vwo, vierde editie.
- ThiemeMeulenhoff, *Feniks*, bovenbouw, vwo, tweede editie.

Het betreft de meest recente versies die verkrijgbaar waren ten tijde van het onderzoek.

#### GEBRUIKTE LITERATUUR

- BAIN, R., & HARRIS, L. M., 'A Most Pressing Challenge: Preparing Teachers of World History' in: *Perspectives*, 47 (7), 2009, p. 33-36.
- BLAUT, J. M., *The Colonizer's Model of the World: Geographical Diffusionism and Eurocentric History* (New York 2012).
- GIRARD, B., & MCARTHUR HARRIS, L., 'Considering World History as a Space for Developing Global Citizenship Competencies' in: *The Educational Forum*, 77, 2013, p. 438-449.
- MERRYFIELD, M., 'Scaffolding Social Studies for Global Wwareness' in: *Social Education*, 72, 2008, p. 363-366.
- ZHAO, Y., 'Preparing Globally Competent Teachers: A New Imperative for Teacher Education' in: *Journal of Teacher Education*, 61, 2010, p. 422-431.